

Haridusalase diskrimineerimise vastane konventsioon

1960. aasta 14. novembrist 15. detsembrini Pariisis toimunud 11. plenaaristungil Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsiooni peakonverents,

meenutades, et inimõiguste ülddeklaratsioon sätestab mittediskrimineerimise põhimõtte ja kinnitab, et igäühel on õigus haridusele;

arvestades, et haridusalane diskrimineerimine tähendab deklaratsioonis selgelt sätestatud õiguste rikkumist;

arvestades, et Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsiooni põhikirja kohaselt on organisatsiooni ülesanne riikidevahelise koostöö käivitamine eesmärgiga edendada üldist inimõiguste järgimist ja võrdsete haridusvõimaluste tagamist;

tunnistades, et seetõttu on Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsioonil riiklike haridussüsteemide mitmekesisust arvesse võttes kohustus mitte üksnes võidelda igasuguse haridusalase diskrimineerimise vastu, vaid ka edendada võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise tagamist hariduses;

olles saanud haridusalase diskrimineerimise erinevate tahkude kohta ettepanekuid, mis moodustavad plenaaristungi päevakorrapunkti 17.1.4,

olles otsustanud 10. plenaaristungil, et seda küsimust tuleks reguleerida rahvusvahelise konventsiooniga ja soovitustega liikmesriikidele,

võtab vastu konventsiooni 14. detsembril 1960. aastal.

Artikkel 1

1. Konventsioonis tähendab termin „diskrimineerimine” kõikvõimalikku eristamist, välistamist, piiramist või eelistamist, mille aluseks on rass, nahavärvus, sugu, keel, usutunnistus, poliitiline või muu veendumus, rahvuslik või sotsiaalne päritolu, majanduslik olukord või sünnipära ning mille eesmärk või mõju seisneb haridusalase võrdse kohtlemise tühistamises või pärssimises, eelkõige alltoodus:

- a) isikul või isikute rühmal ei võimaldata omandada mis tahes liiki või taseme haridust;
- b) isikul või isikute rühmal võimaldatakse omandada üksnes madalama astme haridust;
- c) isikutele või isikute rühmadele luuakse või säilitatakse eraldi haridussüsteemid või -asutused kooskõlas konventsiooni artikliga 2;
- d) isikule või isikute rühmale kehtestatakse inimväärikust alandavad tingimused.

2. Konventsioonis tähendab termin „haridus” kõiki hariduse liike ja tasemeid, samuti juurdepääsu haridusele, hariduse standardit ja kvaliteeti ning hariduse andmise tingimusi.

Artikkel 2

Kui see on riigis lubatud, ei loeta alltoodud olukordi diskrimineerimiseks konventsiooni artikli 1 mõistes:

- a) eraldi haridussüsteemide või –asutuste loomine või säilitamine eri soost õpilaste jaoks, kui need süsteemid või asutused pakuvad võrdväärset juurdepääsu haridusele, neil on samale standardile vastava kvalifikatsiooniga õpetajad, sama kvaliteediga kooliruumid ja vahendid ning need võimaldavad võtta samu või samaväärseid kursusi;
- b) usulistel või keeelistel põhjustel eraldi haridussüsteemide või –asutuste loomine või säilitamine, et pakkuda haridust, mis vastab õpilaste vanemate või eestkostjate soovidele, kui sellistes süsteemides osalemine või asutustes õppimine on vabatahtlik ja kui pakutav haridus vastab pädevate asutuste kehtestatud või kinnitatud standarditele, eelkõige sama taseme hariduse puhul;
- c) eraharidusasutuste loomine või säilitamine tingimusel, et nende eesmärk ei ole tagada mingi rühma välistamine, vaid täiendavate haridusvõimaluste pakkumine riigiasutuste pakutavate haridusvõimaluste kõrval, need haridusasutused tegutsevad kooskõlas selle eesmärgiga ja pakutav haridus vastab pädevate asutuste kehtestatud või kinnitatud standarditele, eelkõige sama taseme hariduse puhul.

Artikkel 3

Selleks, et kõrvaldada ja välistada diskrimineerimine konventsiooni mõistes, kohustuvad konventsiooni osalisriigid:

- a) tunnistama kehtetuks kõik haridusalaselt diskrimineerivad õigusaktide sätted ja haldussuunised ning lõpetama sellised haldustavad;
- b) tagama vajaduse korral õigusaktidega, et õpilaste vastuvõtul haridusasutustesse ei toimuks diskrimineerimist;
- c) mitte lubama riigiasutustel kohelda kodanikke erinevalt (välja arvatud sisulise põhjuse või vajaduse korral) õppemaksu kehtestamisel, stipendiumide või muude toetuste andmisel õpilastele ning välisriikides õppimiseks vajalike lubade ja võimaluste andmisel;
- d) mitte lubama riigiasutuste poolt haridusasutustele antava toetuse kujul piiranguid ega eeliseid, mis lähtuvad pelgalt õpilaste kuulumisest teatud rühma;
- e) tagama oma territooriumil elavatele välisriigi kodanikele oma kodanikega võrdse juurdepääsu haridusele.

Artikkel 4

Konventsiooni osalisriigid kohustuvad lisaks töötama välja oludele ja riiklikuks kasutamiseks sobivaid meetodeid sisaldava riikliku poliitika, mis soodustab võrdseid võimalusi ja võrdset kohtlemist hariduse vallas, eelkõige:

- a) tagama tasuta ja kohustusliku alg- ja põhihariduse; tegema keskhariduse erinevates vormides kõigile üldkättesaadavaks; tegema kõrghariduse kõigile võrdselt kättesaadavaks vastavalt individuaalsetele võimetele; tagama seadusega ettenähtud koolikohustuse täitmise;
- b) tagama haridusstandardite samaväärsuse kõigis sama taseme riiklikes haridusasutustes ja hariduse kvaliteediga seotud tingimuste samaväärsuse;
- c) soodustama sobivate meetoditega alg- ja põhihariduseta isikute või lõpetamata alg- ja põhiharidusega inimeste hariduse omandamist ja edasisi õpinguid vastavalt isiklikele võimetele;
- d) tagama diskrimineerimiseta õpetajakoolituse.

Artikkel 5

1. Konventsiooni osalisriigid lepivad kokku, et:

- a) hariduse ülesanne on tagada isiksuse kõikehõlmav areng ning suurem austus inimõiguste ja põhivabaduste vastu; haridus peab edendama rahvaste, rasside ja usuliste rühmituste teineteisemõistmist, sallivust ja sõprust ning toetama Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni tegevust rahu tagamisel;
- b) tähtis on austada vanemate või eestkostjate vabadust esiteks panna oma lapsed haridusasutusse, mida ei pea riigiasutus, ent mis vastab pädevate asutuste kehtestatud või kinnitatud minimaalsetele haridusstandarditele, ja teiseks tagada kooskõlas riigis kehtiva õiguse rakendamise korraga laste usuline ja väärtuspõhine hariduse omandamine, lähtudes vanemate või eestkostjate endi veendumustest; isikut ega isikute rühma ei tohi sundida läbima usuõpet, mis ei vasta tema veendumustele;
- c) tähtis on tunnustada rahvusvähemuste õigust korraldada iseene haridustegevust, sh pidada koole ja sõltuvalt iga riigi hariduspoliitikast ka kasutada või õpetada oma keelt tingimusel, et:
 - i) seda õigust ei kasutataks viisil, mis takistab rahvusvähemuste esindajatel mõistmast kogukonna kui terviku kultuuri ja keelt ning osalemast kogukonna tegevuses või mis riivab riiklikku suveräänsust;
 - ii) haridusstandard ei oleks madalam pädevate asutuste kehtestatud või kinnitatud üldstandardist; ja
 - iii) sellistes koolides käimine oleks vabatahtlik.

iv) Konventsiooni osalisriigid kohustuvad võtma kõik meetmed, mis on vajalikud käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud põhimõtete kohaldamiseks.

Artikkel 6

Konventsiooni kohaldamisel kohustuvad osalisriigid pöörama suurimat tähelepanu Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsiooni peakonverentsi edasistele soovitudele, milles määratakse kindlaks erinevate haridusalase diskrimineerimise vormide suhtes võetavad meetmed võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise tagamiseks hariduses.

Artikkel 7

Konventsiooni osalisriigid annavad Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsiooni peakonverentsile viimase määratud kuupäeval ja viisil esitatavates raportites teavet konventsiooni kohaldamiseks kehtestatud õigus- ja haldusaktide sätete ja muude selleks võetud meetmete kohta, sealhulgas artiklis 4 määratletud riikliku poliitika väljatöötamise, saavutatud tulemuste ja poliitika elluviimisel tekkinud takistuste kohta.

Artikkel 8

Kui kahe või enama osalisriigi vaidlust konventsiooni tõlgendamise või kohaldamise üle ei lahendata läbirääkimiste teel, lahendatakse vaidlus osaliste taotlusel Rahvusvahelises Kohtus tingimusel, et kõik muud vaidluse lahendamise viisid on ammendatud.

Artikkel 9

Konventsiooni suhtes ei ole lubatud teha reservatsioone.

Artikkel 10

Konventsiooniga ei tohi vähendada õigusi, mis isikutel või rühmadel on kahe või enama riigi vahel sõlmitud lepingute alusel, kui need õigused ei ole vastuolus konventsiooni sõnastuse ega mõttega.

Artikkel 11

Konventsioon on koostatud hispaania, inglise, prantsuse ja vene keeles ning kõik need neli teksti on võrdse jõuga.

Artikkel 12

1. Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsiooni liikmesriigid peavad konventsiooni ratifitseerima või heaks kiitma kooskõlas nende põhiseadusliku korraga.
2. Ratifitseerimis- või heakskiitmisdokumendid antakse hoiule Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsiooni peadirektorile.

Artikkel 13

1. Riigid, kes ei ole Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsiooni liikmed, saavad konventsiooniga ühineda organisatsiooni täitevkoogu kutsel.
2. Ühinemiseks antakse ühinemisdokument hoiule Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsiooni peadirektorile.

Artikkel 14

Konventsioon jõustub kolm kuud pärast kolmanda ratifitseerimis-, heakskiitmis- või ühinemisdokumendi hoiuleandmise kuupäeva, ent üksnes riikide suhtes, mis on andnud oma dokumendid hoiule enne seda kuupäeva või sel kuupäeval. Muu riigi suhtes jõustub konventsioon kolm kuud pärast tema ratifitseerimis-, heakskiitmis- või ühinemisdokumendi hoiule andmist.

Artikkel 15

Konventsiooni osalisriigid tunnistavad, et konventsiooni ei kohaldata mitte üksnes nende emamaadele, vaid ka kõigile isevalitsuseta, hooldusalustele, koloniaal- ja muudele territooriumitele, mille rahvusvaheliste suhete eest nad vastutavad; ratifitseerimisel, heakskiitmisel või ühinemisel või enne seda kohustuvad nad vajaduse korral konsulteerima nende territooriumite valitsuste või muude pädevate asutustega, et tagada konventsiooni kohaldamine nendele territooriumitele, ja teavitama Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsiooni territooriumitest, millele konventsiooni kohaldatakse, ning teavitus jõustub kolm kuud pärast selle kättesaamist.

Artikkel 16

1. Konventsiooni osalisriik võib konventsiooni denonsseerida enda nimel või territooriumi nimel, mille rahvusvaheliste suhete eest ta vastutab.
2. Denonsseerimisest teavitatakse kirjaliku dokumendiga, mis antakse hoiule Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsiooni peadirektorile.
3. Denonsseerimine jõustub kaksteist kuud pärast denonsseerimisdokumendi kättesaamist.

Artikkel 17

Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsiooni peadirektor teavitab organisatsiooni liikmesriike ja artiklis 13 nimetatud riike, kes ei ole organisatsiooni liikmed, samuti Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kõigi artiklites 12 ja 13 sätestatud ratifitseerimis-, heakskiitmis- ja ühinemisdokumentide hoiuleandmisest ning artiklites 15 ja 16 sätestatud teavitustest ja denonsseerimistest.

Artikkel 18

1. Konventsiooni võib muuta Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsiooni peakonverents. Muudatus on siduv vaid riikidele, millest saavad muudetud konventsiooni osalised.

2. Kui peakonverents võtab vastu uue konventsiooni, mis muudab käesolevat konventsiooni tervikuna või osaliselt, siis ei saa alates uue, muudetud konventsiooni jõustumiskuupäevast käesolevat konventsiooni enam ratifitseerida, heaks kiita ega sellega ühineda, kui uus konventsioon ei sätesta teisiti.

Artikkel 19

Kooskõlas Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja artikliga 102 registreeritakse konventsioon Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni sekretariaadis Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsiooni peadirektori taotlusel.

Koostatud Pariisis 15. detsembril 1960. aastal kahes autentses eksemplaris, mille on allkirjastanud 11. peakonverentsi eesistuja ja Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsiooni peadirektor ning mis antakse hoiule Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsiooni arhiivile ning mille kinnitatud õiged ära kirjad antakse üle kõigile artiklites 12 ja 13 nimetatud riikidele ja Ühinenud Rahvaste Organisatsioonile.